

Proiectul SAGA

IO3- SAGA Prezentare succintă a politicii

2020-1-HU01- KA204-078691



Sprijinul Comisiei Europene pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă numai punctele de vedere ale autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute de aceasta



Erasmus+



CUPRINS

1. Introducere	2
2. Saga Ghiduri de învățare	2
3. GRUPUL ȚINTĂ	3
4. PERSPECTIVA POLITICII	3
4.1 Tendențe în UE	4
4.2 Provocarea	5
4.3 Prezentarea soluției SAGA	6
4.4 Experiențe în timpul proiectului	8
5. OBSERVAȚII FINALE	9
6. REFERINȚE	10



1. Introducere

Tendința de depopulare rurală cu care se confruntă multe țări și regiuni europene generează zone considerate "Europa goală", care se confruntă cu provocări demografice și economice specifice și conexe și cu o lipsă de servicii publice. În același timp, aceste teritorii au un bogat patrimoniu culinar, gastronomic și/sau de producție alimentară, care, în același timp, pot genera oportunități.

SAGA contribuie la reducerea inegalităților, la asigurarea redresării economice și a unei creșteri incluzive și durabile pe termen lung prin intermediul unei abordări de co-creare și colaborare, prin implicarea tuturor părților interesate relevante, prin dezvoltarea și validarea unui program de formare pentru populațiile care trăiesc în "Europa goală", dar care, în același timp, au un bogat patrimoniu culinar și/sau producție alimentară. Proiectul dezvoltă și evaluează un program de formare inovator pentru cei care locuiesc în aceste tipuri de zone rurale, abordând problemele presante ale acestora, cum ar fi șomajul și revitalizarea economică și socială, oferindu-le cunoștințele, competențele și abilitățile necesare pentru a dezvolta întreprinderi sociale în domeniul gastronomic, alimentar și al patrimoniului culinar.

SAGA a elaborat un set de ghiduri pentru a facilita preluarea de către părțile interesate, în conformitate cu filosofia și obiectivele programului de învățare SAGA, și pentru a susține, sprijini și spori abilitățile și competențele participanților și efortul acestora de a idea, crea și gestiona o întreprindere socială într-un domeniu/sector specific, și anume legat de alimentație, gastronomie și patrimoniu culinar.

Aceste ghiduri completează principalele rezultate ale proiectului.

2. Saga Ghiduri de învățare

Prezentul ghid face parte din acest efort și dintr-un set mai amplu de ghiduri elaborate pentru fiecare dintre părțile interesate din cadrul SAGA.

Experiențe și studii de caz SAGA: oferă o compilație de studii de caz incluse în programul de învățare SAGA și alte experiențe de antreprenoriat (social) din Europa, care pot fi utilizate ca instrument de inspirație și inovare pentru a crește gradul de conștientizare a rolului antreprenoriatului social ca mijloc de atenuare a provocărilor demografice din Europa goală. Acest ghid poate fi utilizat, de asemenea, ca o motivație pentru formatori/studenți și potențiali antreprenori sociali și include câteva puncte de feedback din partea celor care au testat deja programul de formare.

Ghidul formatorilor SAGA: destinat formatorilor care vor utiliza programul de formare SAGA în mod formal sau informal. Acesta include o prezentare generală a programului de formare, a conținutului și a structurilor sale și oferă un ghid pentru profesorii, formatorii și centrele de formare care doresc să profite de resursele și conținutul proiectului pentru a stimula competențele antreprenoriale ale studenților lor sau să includă aceste materiale de formare ca resurse suplimentare la ofertele lor de formare existente.

Ghidul SAGA pentru ONG-uri: pentru organizațiile societății civile, ONG-uri, instituții naționale și regionale, care lucrează cu/pentru grupuri defavorizate din Europa goală, care sunt interesate să utilizeze programul de învățare SAGA și rezultatele acestuia pentru a-și genera propria întreprindere socială (colaborativă) în sectorul identificat (alimentație, gastronomie și patrimoniu culinar) sau pentru a sprijini beneficiarii săi în crearea întreprinderilor sale. Ghidul oferă inspirație și idei cu privire la modul în care aceste organizații pot utiliza și adopta programul de formare SAGA și rezultatele acestuia.



Sinteză politică: set de recomandări pentru factorii de decizie politică legate de sprijinirea creării de întreprinderi sociale (colaborative), ca modalitate de a genera activitate economică în "Europa goală". Se concentrează în special pe importanța unui cadru juridic care să protejeze acțiunile întreprinderilor sociale și oferă un ghid privind modul în care se poate contribui la proiectul SAGA pentru a promova antreprenoriatul social în zonele rurale ca strategie durabilă pentru viitor.

3. GRUPUL ȚINTĂ

S-a dovedit că întreprinderile sociale joacă un rol important în abordarea provocărilor sociale, economice și de mediu, în promovarea creșterii favorabile incluziunii, în creșterea coeziunii sociale, în cultivarea capitalului social local, în sprijinirea participării democratice și în furnizarea de servicii de bună calitate. De asemenea, au dat dovadă de mai multă reziliență în timpul crizei economice și financiare și au creat mai multe locuri de muncă decât au distrus. Toate acestea sunt motive întemeiate pentru care politicile ar trebui să sprijine crearea și dezvoltarea întreprinderilor sociale, ca să nu mai vorbim de studiile care arată modul în care banii publici cheltuiți pentru a sprijini crearea de locuri de muncă sau furnizarea de bunuri și servicii de către întreprinderile sociale reprezintă o modalitate mai eficientă de utilizare a resurselor decât metodele alternative. Prin urmare, politicile publice de sprijinire a întreprinderilor sociale permit guvernelor să facă față provocărilor legate de ocuparea forței de muncă și altor provocări într-un mod mai eficient și mai eficient, îmbunătățind în același timp cheltuirea banilor publici.

Guvernele caută modalități de a elabora și de a pune în aplicare politici capabile să răspundă la varietatea de provocări cu care se confruntă zonele rurale și să își exploateze resursele și potențialele neutilizate.

Dar modul în care sunt concepute în prezent politicile diferă foarte mult de la o țară la alta în țările OCDE în funcție de specificitatea cadrelor lor instituționale și politice

Prin urmare, acest document oferă factorilor de decizie politică măsuri cuprinzătoare pentru adoptarea și punerea în aplicare cu succes a cadrelor juridice pentru antreprenoriatul social, cu o atenție deosebită acordată gastronomiei și industriei alimentare. Aceasta îi ajută să identifice momentul potrivit pentru a dezvolta cadre juridice. De asemenea, le oferă orientări concrete, inclusiv beneficii și capcane de evitat, pentru a profita la maximum de cadrele juridice și evidențiază practicile notabile colectate în principal din țările partenere, dar și din Belgia, Danemarca, Franța, Italia, Luxemburg, Polonia, Slovacia, Slovenia și din țările membre ale OCDE.

4. PERSPECTIVELE POLITICI

Există multe motive pentru care acest ghid de politici este util pentru factorii de decizie (organisme publice, entități, guverne, fie la nivel local, național sau internațional):

- Din ce în ce mai mult, țările recunosc contribuția pe care o aduc întreprinderile sociale la creșterea economică și incluzivă, precum și la dezvoltarea durabilă.
- Reglementarea poate crește gradul de conștientizare și poate conferi întreprinderilor sociale o mai mare legitimitate, facilitând accesul la finanțare și la piețe.
- Deși în 16 țări ale UE există o formă de legislație privind întreprinderile sociale și în celelalte 11 țări ale UE există politici sau strategii explicite de stimulare a dezvoltării acestora, factorii de decizie politică recunosc necesitatea de a modifica și/sau de a actualiza legislația preexistentă pentru a remedia deficiențele actuale și a facilita dezvoltarea viitoare a întreprinderilor sociale.

Factorii de decizie publică joacă un rol important în promovarea inovării sociale. Aceștia pot sprijini sau se pot asocia cu întreprinderile sociale și, de asemenea, pot permite dezvoltarea strategiilor de investiții de impact care canalizează capitalul privat pentru a crea beneficii sociale și de mediu măsurabile.

Guvernul are un interes crucial în noile modele de afaceri care oferă beneficii publice. Prin urmare, factorii de decizie politică și organismele publice sunt uneori un furnizor timpuriu de resurse pentru noile întreprinderi prin subvenții și investiții sau un client prin intermediul procesului de achiziții publice. Iar în cazul intermediarilor și al infrastructurii de care depind întreprinderile sociale, guvernul poate oferi stabilitate pentru piețele nou apărute. Factorii de decizie politică pot vedea aceste noi piețe ca pe o modalitate de a valorifica și maximiza resursele limitate și de a furniza servicii publice cât mai eficient posibil. Dar această activitate necesită o coordonare strânsă între părțile interesate din sectorul public, privat și societatea civilă pentru a trece de la obiectivele de politică la rezultate practice, ceea ce poate fi complex.

4.1 Tendințe în UE

Întreprinderile sociale au dobândit o mai mare vizibilitate și au crescut ca număr în ultimii ani. În plus, este probabil ca relevanța lor să crească și mai mult în următoarele decenii, având în vedere provocările presante cu care se confruntă țările europene.

Vulnerabilitatea întreprinderilor sociale este, într-o anumită măsură, legată de dezbateră fragmentată și de confuzia conceptuală care gravitează în jurul rolului lor în societățile contemporane. În plus, vulnerabilitatea rezultă din dependența puternică a întreprinderilor sociale de politicile naționale și locale, având în vedere integrarea puternică a acestora în sistemele de protecție socială ale statelor membre ale UE, schimbările continue de politici și reducerile cheltuielilor publice.

Cererea de servicii personale și generale furnizate de întreprinderile sociale este în creștere. Deși oamenii nu sunt încă pe deplin conștienți de potențialul întreprinderilor sociale, societatea este, în general, mai conștientă din punct de vedere social, oamenii manifestând mai mult interes pentru consumul responsabil, inclusiv pentru produsele locale, ecologice și echitabile, companiile manifestând o mai mare preocupare față de RSI, iar investitorii acordând mai multă atenție aspectelor etice. Această mentalitate emergentă, din ce în ce mai sensibilă la responsabilitatea socială, coroborează durabilitatea ideii care stă la baza apariției întreprinderii sociale: aceea că întreprinderile pot, de asemenea, să acorde prioritate urmării unor obiective sociale.

Întreprinderile sociale se implică în mod constant în probleme societale din ce în ce mai mari, care diferă de la o țară la alta și în cadrul țărilor și teritoriilor locale. Schimbările demografice legate de ratele scăzute de natalitate și de îmbătrânirea populației, fluxurile de imigrare (de exemplu, Germania, Italia, Luxemburg, Suedia) și de emigrare (de exemplu, Bulgaria, Polonia, România și Slovacia), schimbările climatice, dezvoltarea regională și marginalizarea comunităților și grupurilor izolate, inclusiv a romilor (de exemplu, Republica Cehă, Ungaria, România, Slovacia), se numără printre cele mai presante provocări cu care se confruntă întreprinderile sociale din statele membre ale UE.

Rolul și potențialul întreprinderii sociale s-au dovedit a fi strâns legate de comunitățile locale și de actorii care sunt dispuși să interacționeze cu întreprinderile sociale pentru a aborda provocările comune. Pe fondul incertitudinii și, uneori, al eficacității reduse a politicilor publice naționale, rolul municipalităților în sprijinirea întreprinderilor sociale în contextele lor locale a crescut în multe state



membre ale UE în ultimii cinci ani. Procesele noi și în curs de desfășurare ale descentralizării în domeniul furnizării de servicii sociale au plasat și este posibil să plaseze municipalitățile într-o poziție unică pentru a sprijini întreprinderile sociale la nivel local.

Dintr-un alt punct de vedere, patrimoniul cultural constituie sufletul și spiritul unui teritoriu. Acesta are o valoare inerentă pentru comunitățile locale și este prezent în toate aspectele vieții: tradiții, etică, comportament social, monumente, situri, meșteșuguri, artă, invenții etc. Prin urmare, patrimoniul cultural material, dar și cel imaterial, reprezintă o componentă și un factor de atractivitate esențial pentru regiunile, orașele, localitățile și zonele rurale din Europa în ceea ce privește:

- Calitatea vieții, oferind caracter, ambianță și făcându-le locuri atractive pentru a le vizita, a trăi și a munci.
- Investițiile din sectorul privat, dezvoltarea cartierelor culturale creative, atragerea de talente și întreprinderi - sporind astfel competitivitatea regională atât în Europa, cât și la nivel mondial.
- Dezvoltarea economică și durabilă a zonelor rurale și a peisajelor culturale care pot suferi din cauza depopulării și a lipsei de investiții.

4.2 Provocarea

Adoptarea cadrelor juridice necesită adesea procese complexe și de lungă durată. Factorii de decizie politică pot întâmpina dificultăți în procesul de selectare a unei abordări juridice adecvate, de pregătire a acestora în vederea adoptării și, în cele din urmă, de punere în aplicare eficientă a acestora. În unele țări, a fost nevoie de zeci de ani de implicare concentrată și de sensibilizare pentru a obține sprijinul politic necesar pentru a adopta o legislație privind întreprinderile sociale.

Cadrele juridice pentru întreprinderile sociale sunt sensibile la context și nu pot fi transpuse de la o țară la alta. Este important ca cadrele juridice să reflecte condițiile specifice ale unei anumite țări sau regiuni. Ceea ce funcționează într-o țară se poate dovedi de fapt contraproductiv într-o altă țară, limitând domeniul de activitate al întreprinderilor sociale, împiedicând accesul acestora la resurse financiare sau chiar împiedicându-le uneori să își îndeplinească misiunile sociale.

OCDE definește antreprenoriul social ca fiind "orice activitate privată desfășurată în interes public, organizată conform unei strategii antreprenoriale, dar al cărei scop principal nu este maximizarea profitului, ci atingerea anumitor obiective economice și sociale, și care are capacitatea de a aduce soluții inovatoare la problemele de excluziune socială și șomaj". În ultimul deceniu, Comisia Europeană, pentru a promova o "economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate", a identificat economia socială și întreprinderile sociale ca fiind răspunsuri inovatoare la provocările economice, sociale și de mediu actuale, în care antreprenorii sociali se străduiesc să aibă un impact semnificativ asupra societății, economiei și mediului.

O întreprindere socială este o afacere condusă în scopuri sociale, în care obiective sociale specifice și bine definite sunt transpuse într-o afacere, care adesea desfășoară activități de interes general și este gestionată în mod antreprenorial, păstrând un echilibru constant între dimensiunea socială și cea economică. Întreprinderile sociale sunt capabile să ofere soluții la problemele sociale printr-o abordare antreprenorială care este sustenabilă din punct de vedere economic și, în unele privințe, mai eficientă și mai efecace decât ceea ce ar putea face doar instituțiile. Întreprinderile sociale aplică strategii comerciale și antreprenoriale pentru a maximiza îmbunătățirile în ceea ce privește bunăstarea oamenilor și a mediului.



Sursa: OCDE (2022) Elaborarea cadrelor juridice pentru întreprinderile sociale

Commented [1]: Sunt pozele proiectate intern? Dacă da, ar putea fi posibil să se ridice o schemă de culori mai legată de propunerea proiectului?

Commented [PD2R1]: nope, sursa: OCDE (2022) Elaborarea cadrelor juridice pentru întreprinderile sociale

Tendențele recente arată că întreprinderile sociale sunt prezente în aproape toate sectoarele economiei, cum ar fi industria alimentară și gastronomia, servind interesele și nevoile comunităților și ale societății.

În ciuda convergenței treptate a conceptelor de întreprindere socială la nivelul UE, întreprinderile sociale sunt încă concepute în moduri semnificativ diferite și iau o serie de forme organizaționale și juridice în diferite țări din Europa. Majoritatea statelor membre ale UE dispun de o formă de legislație care recunoaște și reglementează activitatea întreprinderilor sociale. Unele au adaptat dreptul societăților comerciale existent pentru a ține seama de specificul întreprinderilor sociale, în timp ce altele au creat un statut juridic specific. Măsurarea și agregarea activității întreprinderilor sociale în întreaga Europă rămâne o mare provocare, deoarece o mare parte din acestea rămân ascunse și sub radar. Prin urmare, există riscul de a subestima activitățile întreprinderilor sociale și de a nu obține o imagine statistic solidă a ceea ce pot face întreprinderile sociale europene pentru a rezolva problemele majore.

4.3 Prezentarea soluției SAGA

Programul de învățare SAGA este adaptat la nevoile adulților din zonele rurale, care reprezintă așa-numita "Europă goală", și le oferă o formare de calitate care le permite să dobândească abilități și competențe pentru a înființa o întreprindere socială (de colaborare).

Politica rurală

Nevoia de a ne concentra asupra zonelor rurale menționate este simplă: aceste regiuni nu sunt la fel de performante ca zonele urbane. Dar atuurile regiunilor rurale, cum ar fi calitatea vieții și a mediului, precum și legăturile de transport și infrastructura îmbunătățită pot servi la păstrarea sau atragerea oamenilor și a întreprinderilor. Activele rurale, inclusiv patrimoniul natural și alte facilități, sunt, de asemenea, mai solicitate și constituie atribute reale care atrag investiții și lucrători. În plus, deși



agricultura joacă un rol important în modelarea peisajului rural în multe țări, ponderea sa în economiile rurale este adesea redusă și în declin.

În acest context, există preocupări cu privire la eficacitatea politicii agricole și, în special, a subvențiilor agricole, care reprezintă componenta predominantă a politicii publice pentru regiunile rurale.

Evoluțiile la nivel internațional, precum și la nivel național, schimbă regulile pentru regiunile rurale, necesitând noi abordări. Trei factori influențează în special elaborarea politicilor rurale în țările OCDE: o atenție sporită acordată facilităților, presiuni pentru reformarea politicii agricole și descentralizarea.

Mai multe țări OCDE dezvoltă o abordare multisectorială, bazată pe loc, care vizează identificarea și exploatarea potențialului de dezvoltare variat al zonelor rurale.

Noile strategii politice nu implică încă toate o finanțare semnificativă, dar contribuie la schimbări culturale importante în ceea ce privește politica rurală. Proiectul SAGA a luat în considerare acești factori în timpul elaborării programului său de învățare. Astfel, fiecare parte a putut beneficia de rezultatele sale.

În paralel cu cele de mai sus, programul de învățare oferă ajutor pentru factorii de decizie politică prin oferirea acestui program de învățare online gratuit. Programul permite participanților să dobândească abilități și competențe pentru a înființa o întreprindere socială eficientă și colaborativă. Pe de altă parte, factorii de decizie politică obțin o perspectivă asupra a ceea ce este necesar pentru ca oamenii obișnuiți să demareze un antreprenoriat social.

Sfaturi pentru factorii de decizie politică - Cum puteți beneficia de programul de învățare SAGA?

- Nevoia de reglementare a întreprinderilor sociale se bazează pe context: motivele și rezultatele cadrelor juridice ar trebui să reflecte condițiile locale.
- Este important să se ia în considerare calendarul noilor propuneri legislative în raport cu ciclurile electorale, schimbările de guvern și alte domenii care ar putea contribui la schimbarea preferințelor politice.
- Obținerea sprijinului politic și crearea unui consens în rândul oficialilor aleși, al guvernelor și al părților interesate pentru cadrele juridice reprezintă o etapă dificilă, dar necesară.
- Implicarea cu o gamă diversă de părți interesate ajută la dezvoltarea unor cadre juridice care să răspundă nevoilor reale ale întreprinderilor sociale.
- Angajamentul susținut al factorilor de decizie politică din cadrul guvernului este vital pentru succesul pe termen lung și adaptabilitatea cadrelor juridice.
- Deși poate fi convenabil pe termen scurt, dezvoltarea de sus în jos a cadrelor juridice fără consultarea părților interesate este riscantă și poate submina eficacitatea acestora.
- Cadrele juridice care nu au un efect de pârghie asupra politicii fiscale conduc adesea la forme și statute juridice subutilizate.
- Evaluarea performanței cadrului juridic asigură faptul că reglementarea întreprinderilor sociale este ușor de înțeles, în conformitate cu orientările internaționale și cu bunele practici și fezabilă din punct de vedere juridic.



Sursa: OCDE (2022) Elaborarea cadrelor juridice pentru întreprinderile sociale

4.4 Experiențe în timpul proiectului

Proiectul a început cu o muncă de cercetare aprofundată, în cadrul căreia toți partenerii au trebuit să facă același lucru, cum ar fi: cartografierea potențialelor studii de caz, interviuri cu antreprenori sociali, colectarea posibilelor materiale de sprijin, conținut de învățare, abordări comune etc. Programul de învățare a fost dezvoltat pe baza cercetărilor menționate anterior, apoi a fost testat și validat. Partenerii au colectat feedback de la grupul țintă și au pus în aplicare posibilele moderări și sugestii.



Sursa: OCDE (2022) Elaborarea cadrelor juridice pentru întreprinderile sociale

În timpul interviurilor cu întreprinderile sociale de succes, participanții au evidențiat lipsa de informații privind cunoștințele de bază ale antreprenoriatului social. Aceștia au fost nevoiți să caute toate informațiile necesare, ceea ce a consumat timp și bani. Aceștia ar fi bucuroși să afle mai multe despre cursurile și materialele gratuite care sunt disponibile și care se adresează celor interesați în domeniul gastronomiei, industriei alimentare, patrimoniului culinar.



Factorii de decizie politică ar trebui să depună mai multe eforturi pentru a ajunge la mai multe persoane și pentru a crește gradul de conștientizare în zonele rurale. În prezent, oamenii sunt deschiși la social media, dar și căile tradiționale sunt binevenite. La nivel local, evenimentele de informare ar fi benefice. De asemenea, ar putea promova soluțiile și ideile deja existente, la fel ca și proiectul SAGA.

În timpul conversațiilor semi-oficiale dintre parteneri, întreprinderi, a apărut o altă problemă. Zonele rurale au un context economic mai precar, ceea ce înseamnă că este posibil ca localnicii să nu aibă acces la internet sau chiar la un calculator, să nu fie capabili să îl folosească. Prin urmare, chiar dacă doresc să învețe și să înființeze o întreprindere socială, au nevoie de sprijin financiar, aspect asupra căruia factorii de decizie politică ar trebui să pună mai mult accent.

Evenimentele de multiplicare au oferit, de asemenea, bune oportunități pentru discuții ocazionale. Participanții au fost interesați de program și l-au salutat. Aceștia au subliniat că ar trebui să le indicăm contactele la care se pot adresa după finalizarea modulelor. Factorii de decizie politică ar putea include acele organizații, societăți, care îi pot ajuta să facă următorii pași, să-i consilieze în progresul realizării unei întreprinderi sociale colaborative.

5. OBSERVAȚII FINALE

Crearea unei întreprinderi sociale este un fenomen tot mai răspândit, cu un potențial mare, care este încă departe de a fi pe deplin exploatat. Întreprinderile sociale au un impact semnificativ asupra veniturilor, a ocupării forței de muncă și a bunăstării sociale, în special în acele țări în care acestea se bucură de o istorie îndelungată și au fost recunoscute în mare măsură, atât din punct de vedere politic, cât și juridic.

După cum s-a subliniat, întreprinderea socială nu este o tendință complet nouă. Ea rezultă în principal dintr-o dinamică colectivă și este un model antreprenorial colectiv.

Potențialul întreprinderii sociale rezultă din caracteristicile sale specifice: astfel, definiția întreprinderii sociale este departe de a fi "neutră" și are implicații importante pentru politici.

Un ecosistem bine echilibrat ar trebui să asigure continuitatea politicii și angajamentul politic de a sprijini o infrastructură integrată și relativ bine dotată cu resurse, care să se bazeze pe o varietate de tipuri de sprijin, inclusiv pe utilizarea unor campioni ai întreprinderilor sociale, pe mentorat, pe subvenții pentru a ajuta întreprinderile sociale să încheie noi contracte, păstrând în același timp accentul pe valoarea lor socială, și pe sprijinul pentru lanțurile etice, precum și pe sprijinul convențional acordat tuturor întreprinderilor în creștere.

Proiectul SAGA prezintă mai multe cazuri în care sprijinirea antreprenoriatului social a avut succes. Proiectul SAGA evidențiază acest lucru ca o posibilă soluție pentru a depăși diferite provocări. Proiectul a adunat toate materialele de învățare relevante, studiile de caz și le-a pus la dispoziția publicului. De asemenea, factorii de decizie politică sunt capabili să învețe și să promoveze acest program, deoarece îl pot învăța și utiliza ca bune practici nu doar în domeniul gastronomiei, al industriei alimentare, ci și în general.

6. REFERINȚE

Comisia Europeană: Jrs Science for policy report (2016). Mâncarea și gastronomia ca elemente ale strategiilor regionale de inovare. Disponibil la: https://www.researchgate.net/publication/297710477_Food_and_gastronomy_as_elements_of_regional_innovation_strategies

Manon Richard (Europa Nostra), Madeleine Coste (Slow Food) (2020) Food is culture, EU policy brief on food and cultural heritage. Disponibil la: https://multimediark.slowfood.com/wp-content/uploads/2020/10/1_Policy_Brief.pdf

OCDE (2013) Policy Brief on Social Entrepreneurship - Entrepreneurial Activities in Europe Disponibil la adresa: https://www.oecd.org/cfe/leed/Social%20entrepreneurship%20policy%20brief%20EN_FINAL.pdf

OCDE (2022) Elaborarea cadrelor juridice pentru întreprinderile sociale. Disponibil la: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/172b60b2-en.pdf?expires=1665999452&id=id&accname=guest&checksum=33A5882B1B0A2A79B3F54A8DDE32F458>

Santos (2018) Politici publice, elaborarea politicilor și antreprenoriat social – cazul Portugaliei și al Regatului Unit. Disponibil la: <https://repositorio.ucp.pt/bitstream/10400.14/25663/1/152116295%20Isabel%20Santos%20W.pdf>